

**T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
KOOPERATİFÇİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2015 YILI GÜLÇİÇEĞİ
RAPORU**

ŞUBAT 2016

İÇİNDEKİLER

1- GİRİŞ

2- ÜRETİM

- 1- Dünya Üretimi
- 2- Türkiye Üretimi

3- TÜKETİM

- 1- Dünya Tüketimi
- 2- Türkiye Tüketimi

4- TİCARET

- 1- Dünya Ticareti
- 2- Türkiye Ticareti

5- FİYATLAR VE GÜLBİRLİK

- 1- Dünya Fiyatları
- 2- Türkiye Fiyatları

- a- Alım Fiyatları
- b- İhraç Fiyatları

6- POLİTİKALAR

- 1- Dünya Politikaları
- 2- Türkiye Politikaları

7- SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I-GİRİŞ

“ROSA DAMASCENA” yağlık gül çiçeği sadece Isparta ve çevresinde yetişmekte olup, Mayıs ve Haziran aylarında hasat edilmektedir. Bölgede mevsim şartlarına da bağlı olarak dekar başına yaklaşık 450 – 1000 kg arası gül çiçeği hasat edilmektedir. Gül çiçeğinin buharlı su distilasyonu ile işlenmesinden gülyağı ve gül suyu, ekstraksiyon (extraction) yöntemiyle işlenmesinden de gül konkriti üretilmektedir. 1 kg gül yağı elde etmek için yaklaşık 3.750 kg gül çiçeği, 1 kg gül konkriti elde etmek için de yaklaşık 350 kg gül çiçeği işlenmesi gerekmektedir. Gül çiçeğinden ilk başlarda sadece gül yağı ve gül suyu elde edilmekteyken günümüzün teknolojisiyle artık 40’tan fazla gül ürünü elde etmek mümkündür.

Gül çiçeğinden üretilen gül yağı ve gül konkriti parfüm ve kozmetik sanayisinde kullanılan en pahalı ham maddelerdendir. Ülkemizde üretilen gül yağının % 90’ı, gül konkritinin ise % 100’ü ihraç edilmektedir. Toplam uçucu yağ ihracatımızın % 90 civarını gül yağı oluşturmaktadır.

Gül çiçeği sektöründe faaliyet gösteren tek tarım satış kooperatif birliği olarak Gülbirlik; 1954 yılında kurulmuş ve 2000 yılında 4572 sayılı yasa ile özerkleştirilerek faaliyetini sürdürmektedir. Gülbirlik 6 bağlı kooperatifi, 3.278 üretici ortağı, 4 ünite gül yağı tesisi ve 2 ünite gül konkriti tesisi ile faaliyetlerine devam etmektedir. Ana işgal konusu “ROSE DAMASCENA” türü yağlık gülçiçeğini ortaklarından almak ve ürettiği gülyağı, gül konkriti (katı gülyağı) ve gül suyunu iç ve dış piyasaya satmaktır. Bahse konu olan birlik mevcut tesislerinde günlük 300 ton gül çiçeği işlenmektedir. Ayrıca, Gülbirlik 2010 yılından itibaren organik gül üretimine başlamıştır. Bunun yanında ‘iyi tarım uygulamaları’ çerçevesinde çalışmalar yapılması ve bu uygulamaların yaygınlaştırılması düşünülmektedir.

2- ÜRETİM

2.1- DÜNYA ÜRETİMİ

Dünyada yılda yaklaşık 15.000 ton gül çiçeği üretimi yapılmaktadır. Gül çiçeği üretimi yapan önemli ülkeler Türkiye ve Bulgaristan’dır. Her iki ülkede üretilen gül yağı ve gül konkritleri tamamen dünya parfüm ve kozmetik sanayisinde işlem görmektedir. Son 8 yıllık üretim miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Dünya Gül Çiçeği Üretimi (Ton)

YILLAR	TÜRKİYE	BULGARİSTAN
2008	8.400	6.000
2009	6.500	5.500
2010	6.000	5.000
2011	6.000	3.500
2012	6.500	4.500
2013	6.700	5.500
2014	6.750	6.000
2015	6.250	5.250

Kaynak: Gülbirlik

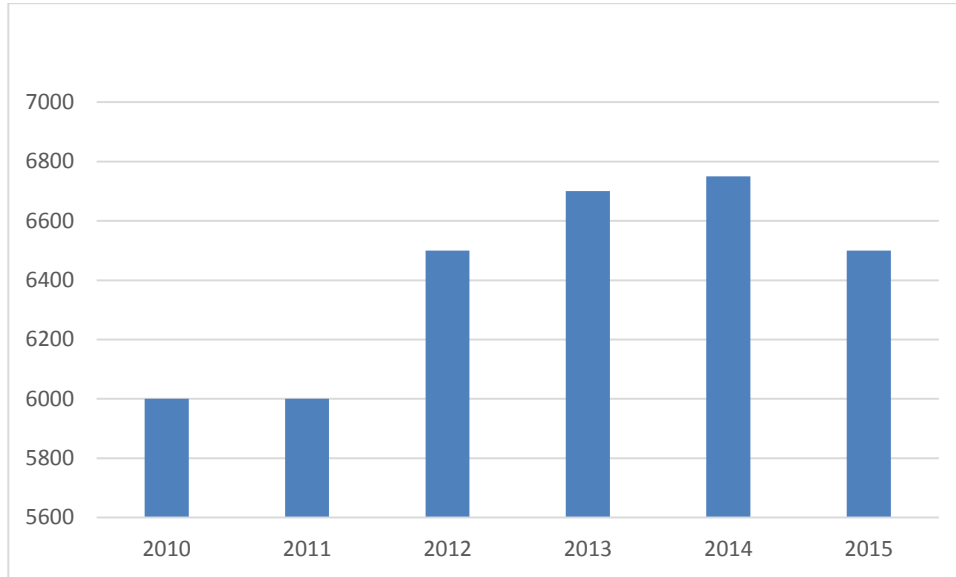
Diğer taraftan Fas, İran, Afganistan, Çin, Hindistan, bazı Kafkas ülkeleri, Suudi Arabistan ve bir kısım Kuzey Blok Ülkeleri'nde kısmi üretim yapılmakta olup, kesin üretim miktarları bilinmemektedir. Bunların dışında Çin'de yılda yaklaşık 6000-7000 ton civarında 'Rosa Chinensis' türü gül çiçeği üretimi yapılmaktadır.

2.2- TÜRKİYE ÜRETİMİ

Isparta gülü (*Rosa damascena*), çok eski bir kültür bitkisidir. Üretimin % 80'ine yakını Isparta ve çevresinde, geri kalan kısmı ise Afyon, Denizli ve Burdur illerinin belli bölgelerinde yapılmaktadır.

Isparta veya yağ gülü, Isparta çevresinde, 1,5-2 metre aralıkla sıralar hâlinde ekilmekte, üretilmesi çelikle yapılmaktadır. Ürün ikinci yıldan itibaren alınmakta üçüncü ve dördüncü yıllarda verim artmaktadır. Daha sonra bu yaşlı güller kesilerek gençleştirilmekte bu şekilde gül bahçelerinden 15–20 yıl faydalanılabilmektedir.

Grafik 1: 2010-2015 Yılları Arası Türkiye Gül Çiçeği Üretimi (ton)

Türkiye'nin gül çiçeği ekili alanları, üretim durumu ve verim miktarı 2008-2015 yılları itibarıyla Tablo 2'de verilmektedir. Geçen yıllara kıyasla gül çiçeği ekili alan ve üretim miktarında ciddi bir değişiklik gözlenmezken, veriminde düşüş olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Türkiye Gül Çiçeği Ekili Alan, Üretimi ve Verimi

YILLAR	EKİLİ ALAN (Ha)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (Kg/Ha)
2008	1.700	8.400	4.950
2009	1.700	6.500	3.830
2010	1.600	6.000	3.750
2011	1.800	6.000	3.340
2012	1.900	6.500	3.430
2013	2.200	6.700	3.550
2014	2.200	6.750	4.250
2015	2.200	6.250	3.000

Kaynak : Gülbirlik

3 -TÜKETİM

Gül çiçeği doğrudan tüketilen bir ürün olmayıp, işlenmesinden elde edilen gül yağı ve gül koncreti tüketimi söz konusudur.

3.1- DÜNYA TÜKETİMİ

Dünyada yıllık yaklaşık 3.500 kg civarında gül yağı ve 15.000 kg civarında gül koncreti tüketildiği bilinmektedir. Fransa, İsviçre, Almanya, Amerika, Kanada, İrlanda, İspanya, Hollanda, Belçika, İngiltere, Japonya, S. Arabistan ve diğer körfez ülkeleri başlıca ithalatçı ülkelerdir.

3.2- TÜRKİYE TÜKETİMİ

Türkiye’de üretilen gül yağının yaklaşık % 5- 10 kadarı iç piyasada tüketilmektedir. Geriye kalan gül yağı ile gül koncretinin tamamı ihraç edilmektedir.

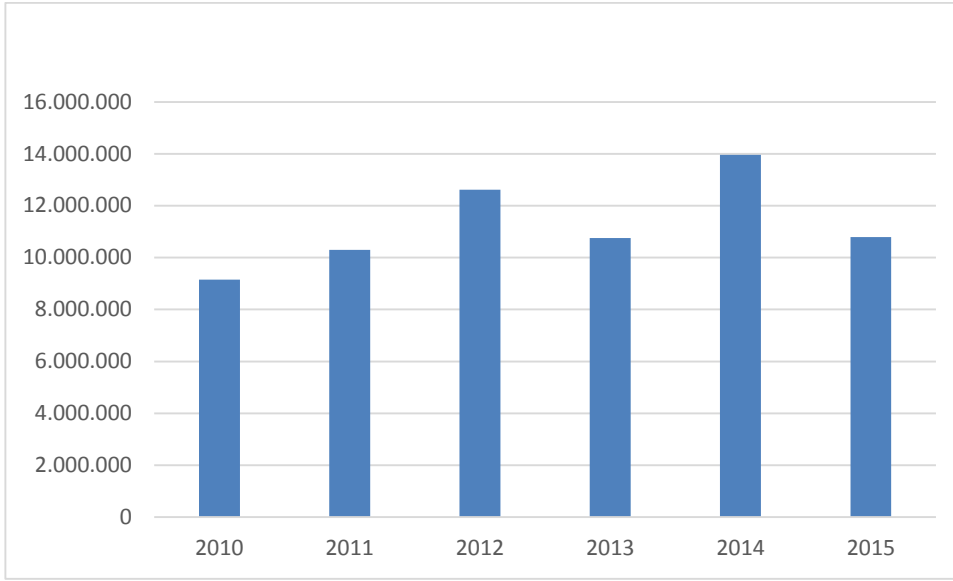
4- TİCARET

Gül çiçeği ihraç edilmeyip hemen işlenerek, gül yağı ve gül koncreti üretilmektedir. Elde edilen bu ürünlerin çok büyük bir kısmı ihraç edilmektedir. 2015 yılında sadece Gülbirlik, toplam getirisi 1.120.085 \$ olan 120,45 kg gül yağı ihracatı yapmıştır. Buna karşın gül yağı ve gül koncreti ithalatımız bulunmamaktadır. 2009-2015 yılları itibariyle Türkiye’nin gül yağına ait ihracat bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Gül Yağı İhracat Miktar ve Bedelleri

YILLAR	GÜL YAĞI (Kg)	İHRACAAT (\$)
2009	4.903	8.492.2708 (\$)
2010	11.404	9.157.202 (\$)
2011	7.538	10.300.738 (\$)
2012	5.494	12.613.231 (\$)
2013	4.678	10.748.439 (\$)
2014	3.443	13.961.163 (\$)
2015	3.257	10.793.466 (\$)

Kaynak: TÜİK, 2015 verileri geçicidir.

Grafik 2: 2010- 2015 Yılları Arası Türkiye Gül Yağı İhracat Bedelleri (\$)

Türkiye'nin gül yağı ihracatının çok önemli bir kısmı Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Bunların yanında Azerbaycan, ABD, Körfez ülkeleri, Irak, İsrail, Hindistan, Hong Kong, Güney Kore ve Japonya da gül yağı ihraç ettiğimiz yerler arasındadır. Gül yağı ihracatımızda Fransa çok büyük farkla önemli bir paya sahipken, Almanya onu takip etmektedir. Türkiye'nin, 2010-2015 yılları itibarıyla bazı ülkelere yaptığı gül yağı ihracatının bedelleri aşağıdaki tablodadır.

Tablo 4: Ülkeler Bazında Gül Yağı İhracat Bedelleri (\$)

ÜLKELER	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fransa	5.884.328	7.743.149	8.915.023	8.576.010	10.857.392	8.142.431
Almanya	1.247.647	1.367.621	1.189.435	321.811	1.400.008	917.957
İspanya	21.105	-	8.482	-	164.187	133.995
İngiltere	270.586	234.123	484.683	259.387	380.149	301.956
İsviçre	719.771	209.843	832.616	495.613	505.395	226.202
ABD	165.881	417.484	144.192	194.428	115.493	215.884
Japonya	56.145	44.928	-	252	48.589	10.115
Hindistan	179.384	215.326	546.957	-	138.550	52.218
Bahreyn	167.456	50.957	190.065	152.126	143.139	186.194

İsrail	21.580	-	52.237	24.345	59.860	22.280
Çin	-	-	92.195	414.406	5.704	358.899
Hong Kong	-	385	85.241	231.811	59.570	43.565

Kaynak: TÜİK, 2015 verileri geçicidir.

Pazar talepleri göz önünde bulundurularak, yağ gülünün rekoltesinin fazla olduğu yıllarda, taze gül çiçeği kurutularak da değerlendirilmektedir. Bu amaçla, başta Basmakçı Gül Kooperatifi olmak üzere her yıl 1 ton kadar kuru gül çiçeği üretimi yapılmakta ve bu güller özellikle Fransa ve Almanya gibi AB Ülkelerine ihraç edilmektedir.

5- FİYATLAR VE GÜLBİRLİK

5.1- DÜNYA FİYATLARI

Dünyada gülcülük ile iştigal eden ülkeler Türkiye ve Bulgaristan'dır. Son sekiz yıllık gül çiçeği fiyatı Bulgaristan da yaklaşık 1,5 - 2,0 \$/kg aralığında değiştiği bilinmektedir. Ayrıca Bulgaristan'da tek fiyat uygulaması olmadığından sezon boyunca fiyatlarda iniş çıkışlar yaşanmaktadır. Önümüzdeki dönemde gül çiçeği fiyatlarının artacağı beklenmektedir.

5.2- TÜRKİYE FİYATLARI

5.2.1- Gülbirlik Alım Fiyatları

Son yıllarda yaşanan küresel ısınmaya bağlı olarak hava sıcaklığının erken artması ve Nisan ayı ortalarında havanın tekrar soğuması dolayısı ile oluşan don olayları erken yapraklanan gül çiçeğine ağır zarar vermiştir. 2015 yılında gül çiçeği üretiminde ciddi bir değişiklik yaşanmamıştır. Tablo 5'te görüldüğü gibi iklim şartlarına bağlı olarak son yıllarda özellikle de son üç yılda Gülbirlik gül çiçeği alım miktarları önceki yıllara göre düşük kalmıştır. Buna karşılık gül çiçeği alım fiyatında yıldan yıla bir artış gözlenmektedir. Özellikle 2105 yılında alım fiyatında ciddi bir artış görülmüştür. Ayrıca Birliğin gül çiçeği rekoltesindeki payının % 40'lardan % 12'lere gerilediği görülmektedir.

Tablo 5: Gülbirlik Tarafından Yapılan Gül Çiçeği Alım, Fiyat, Miktar ve Bedelleri ile Alımların Rekolte İçindeki Payları

YILLAR	BİRİM FİYATI (TL/KG)	ALIM MİKTARI (TON)	TUTAR (TL)	ALIMLARIN REKOLTE İÇİNDEKİ PAYI (%)
2004	2,11	1.992	4.203.120	33,2
2005	2,11	2.848	6.006.432	43,8
2006	1,26	2.667	3.389.082	35,5
2007	1,50	2.671	4.006.500	41,0
2008	1,70	2.712	4.610.400	32,2
2009	1,60	1.934	3.094.400	29,7

2010	1,80	1.257	2.304.925	20,9
2011	2,25	1.144	2.575.192	19,1
2012	3,16	1.067	3.777.706	16,4
2013	3,68	944	3.479.379	14,01
2014	4,21	943	3.970.000	15,0
2015	6,22	752	4.677.844	12,0

Kaynak: Gülbirlik

Gülbirlik haricinde, Başmıkcı Gülyağı Kooperatifi ve bazı firmalar da gül çiçeği alımı yapmaktadır. Bu özel firmalar gül çiçeğinin kalitesine göre bölge bölge fiyat ayırımı yapmakta, yağ oranı yüksek olan bölgelerde Birliğin verdiği fiyatın üstüne % 10-15 civarında fark ödemektedirler. Toplam üretimin % 75-85'ini özel firmalar satın almaktadır.

5.2.2- İhracat Fiyatları

Türkiye de üretilen gül çiçekleri günü birlik işlenmesi gerektiğinden ihracatı yapılmamaktadır. Buna karşılık, gül yağı ve gül konkriti ihracat fiyatları yılda bir defa sezon sonunda tespit edildiği ve yıl içerisinde aynı fiyattan satıldığı için yıllar bazında ortalama fiyatları Tablo 6' te verilmiştir.

Tablo 6: Gül Yağı ve Gül Konkriti İhracat Fiyatları

YILLAR	GÜL YAĞI	KONKRET
2008	4.857- £/Kg	485- £/Kg
2009	4.375- £/Kg	438- £/Kg
2010	4.694- £/Kg	583- £/Kg
2011	6.250- £/Kg	680- £/Kg
2012	6.900- £/Kg	745- £/Kg
2013	7.257- €/Kg	794- €/Kg.
2014	6.750- €/Kg	780- €/Kg
2015	8.965- €/Kg	993- €/Kg

Kaynak : Gülbirlik

6- POLİTİKALAR

6.1- Dünya Politikaları

Bulgaristan'ın en önemli tarım ürünlerinden biri olan gül, 16. yy 'da Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kazanlık Bölgesi'nde yetiştirilmeye başlanmıştır. Gül yetiştiriciliğinin Bulgaristan'daki tarım sanayisi için oldukça önemli bir değeri vardır. Üretilen gülün büyük kısmı gül yağı yapımında kullanılmaktadır.

1990'lara kadar devlet eliyle yürütülen gül üretimi ve ihracatı, günümüzde artık özel sektör tarafından yapılmaktadır. Bulgaristan'ın bir AB ülkesi olması dolayısı ile SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture & Rural Development - Tarımsal ve Kırsal Kalkınma için Özel Eylem Programı) kapsamında gül çiçeği 1999 yılından 2011 yılına kadar destekleme programı içine alınmış ve üretilen gül yağına kg başına 500 £ destekleme ödemesi yapılmaktadır. Yine 2007 – 2013 yılları arasındaki 'National Programme for Development of the Aromatic and Medicinal Crops' (Aromatik ve Tıbbi Ürünlerde Ulusal Destekleme Programı) kapsamında gül üretimi ve ihracatını desteklemek için çalışmalar yürütülmüştür.

Bulgaristan'da son dönemlerde, gül yağının üretim maliyetlerinin düşürülmesi, kalitenin artırılması ve korunmasına yönelik çalışmalar vardır.

Ayrıca, Bulgaristan Hükümetince verilen tarımsal destekler kapsamında gül yağı üretiminde kullanılan motorin, fuel-oil, elektrik ve doğal gaz gibi enerji kaynakları sektöre indirimli fiyatlardan verilmektedir. Öte yandan mevcut fabrikaların revizyonu ile yeni fabrikaların kurulmasında hibe desteği verildiği ve ihracatta da belirli oranlarda teşvikler yapıldığı bilinmektedir.

6.2- Türkiye Politikaları

Türkiye'de gül çiçeği sadece Isparta ve çevresinde yetiştirildiğinden dar bir coğrafyaya hükmetmektedir. Gül üreticisine doğrudan destek, girdi desteği, prim ödemesi ve ihracat desteği uygulaması yapılmamaktadır. Yağ gülü, süs bitkisi statüsünden çıkarılıp yağlı tohumlu bitkiler ve endüstri bitkileri grubuna dâhil edilmiş, mazot ve gübre desteğinde artış olmuştur. Gülbirlik bu sektörde faaliyet gösteren önemli bir üretici kuruluşudur. Birlik uygulamaları gül çiçeği piyasasının oluşumunda önem arz etmektedir.

7-SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Rose Damascena türü yağlık gül çiçeği sadece Isparta ve çevresinde yetişen Mayıs ve Haziran aylarında hasat edilen bir bitkidir.

Genelde tarımsal alanların ya kullanışsız olan yerlerine ya da kıraç yerlere dikim yapılmıştır. Son yıllarda yaşanan belirgin derece küresel ısınma sonucu kurak alanlara dikilen gül fidanlarında kurumalar görülmektedir. Ayrıca çiçek fiyatlarındaki piyasa koşullarına bağlı olarak yaşanan dalgalanmalar ekim ve dikim alanlarının daralmasına veya genişlemesine neden olmaktadır. Ülkemizde gül çiçeği üretimi için ayrılmış bir ekim dikim alanı bulunmazken dikim yapılan yerlerin birbirinden oldukça kopuk durumda olduğu görülmektedir. Ekim alanlarının birleştirilmesi ve sulanabilir yerlere dikim yapılması sektörün geleceği açısından önem arz etmektedir.

Gül çiçeğinin işlenmesinden elde edilen gül yağı ve gül konkretinin pazarlanmasında bugüne kadar çok önemli bir problem yaşanmamıştır. Ancak Bulgaristan'ın AB'ye girişi ile birlikte bu ürün için almış olduğu destek sayesinde ekim ve dikim alanlarını artırmış olması, Çin'in üretim alanlarını

genişletmesi gül ve gülyacı üretimimizin geleceği açısından potansiyel bir tehlike olarak görülmektedir.

AB'nin Bulgaristan'daki üreticilere sağladığı destek karşısında, Türkiye için çok özel bir yeri olan gül çiçeği üretiminin de desteklenmesi ve dünya pazarlarında rekabet gücünün artırılması gerekmektedir.

Ülkemizde Isparta Bölgesinde yaklaşık 10.000 dolayında ailenin gül çiçeği üretimi yaptığı bilinmektedir. Ancak, gül üreticisine herhangi bir doğrudan destek, prim ödemesi veya Gülbirliğe rekabet gücünü artıracak, maliyetlerini düşürecek herhangi bir devlet desteği yapılmamaktadır. Yağ gülü endüstri bitkilerine dâhil edilmiştir ancak bu üreticiye yeterli bir yardım sağlamamıştır. Tarım Havzaları Destekleme Modeline göre fark ödemesi sistemi kapsamına alınması ve üreticilere prim, teşvik ödemesi yapılması sektörün korunmasını ve gelişmesini sağlayacaktır. Sektördeki en büyük rakibimiz olan Bulgaristan'da hem gül üreticisi hem de sektördeki firmalar desteklenmektedir. Bu durum Gülbirliğin özellikle Avrupa ülkeleri karşısında pazardaki gücünü her geçen gün zayıflatmaktadır. Bilindiği üzere bu sorunların çözümü konusunda Birliklerin kendi imkânları yetersiz gelmektedir.

Sınırlı bir bölgede üretimi yapılan gül çiçeği bir kültür ürünü olarak ele alınmalı ve bu kapsamda devlet desteğine ve korumasına tabi olmalıdır. Birlik ve kooperatiflere ürün teslimatı yapan ortaklarına yapılabilecek ürün alım desteği ve bölgenin önemli ürünü olan gül çiçeğinden elde edilen ürünlerin ihracatında teşvik verilmesi yerinde olacaktır. Bu teşvikten Kooperatif ve yerli firmaların ayrıcalıklı olarak faydalandırılması gerekmektedir.

Diğer taraftan mevcut bahçelerde üretimi, kaliteyi ve randımanı iyileştirmek için gerekli tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Gül çiçeğinin işlenmeden önceki bekleme süresinin yağın kalitesine büyük etkisi vardır. Çiçeğin geç getirilmesi yağın kalitesini olumsuz anlamda etkilediğinden toplanan çiçeğin en kısa zamanda fabrikalara ulaştırılarak damıtılması gerekmektedir. Ayrıca gül çiçeği sabah toplanırsa çok daha verimlidir. Sabah hasat edilen ile akşam saatlerinde hasat edilen çiçeklerden elde edilen yağ miktarlarında ciddi farklar olmaktadır. Bu durum gül yağı üretiminde ekonomik kayıplara yol açmakta, çiçeklerden maksimum düzeyde verim alınmasını engellemektedir. Bu yüzden fiyatlandırma politikası revize edilmeli, teslim saatine göre fiyat belirlenmeli ve teşvikler verilmelidir.

Üretim miktarında ve kalitesinde gerekli gelişmeyi sağlamak amacıyla klasik ve ekolojik üretim bölgeleri birbirinden ayrılarak organize gül ve gül ürünleri üretim bölgeleri oluşturulmalıdır. Yağ gülünün dikim alanları, ürün gelişimi ve çiçek rekoltesi belirlenerek gerçekçi bir üretim

planlaması yapılmalıdır. Verim kayıplarını telafi edici bir “Gençleştirme Budaması Tazminatı” ödemesi yapılarak verim artışı sağlanabilir.

Gül yağı ve gül konkreti gibi gül çiçeğinden elde edilen ürünler daha çok parfüm ve kozmetik sanayisinde kullanılır. Türkiye bu yönde daha yeni adımlar atmakta ve bu yüzden gül çiçeği sektörü de ağırlıklı olarak ihracata yönelik çalışmaktadır. Ancak ihracatta karşılaşılabilecek en ufak sorun bile sektörde ciddi sorunlara neden olabilmektedir. Bölgedeki kurum ve kuruluşların işbirliğiyle bu potansiyelin kullanılması, parfüm ve kozmetik sanayinde gelişmesi hem bölge hem de Türkiye için çok yararlı olacaktır.

Ayrıca, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) nın çalışmaları sonucunda 2014 yılında günü birlik olarak gül turizmi başlatılmış, 2015 yılında da konaklamalı olarak devam etmiştir. Gül hasadı zamanında yapılan kültür turlarının bölgeye yayılması projesi ile birlikte, Gül çiçeğinin tarım ürünü olması dışında, turizm ögesi olarak da markalaşmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak yağ gülü tarihi geçmişiyle birlikte kültürel bir değerdir. Hem yurtiçi hem de uluslararası pazarlarda gül üreticilerinin rekabet gücünün artırılması, gül yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir.